

A MUNKAÜGYI HATÓSÁG 2013. ÉVI ORSZÁGOS HATÓSÁGI ELLENŐRZÉSI TERVÉNEK MEGVALÓSULÁSÁRÓL SZÓLÓ JELENTÉS

1. Jogsabályi háttér

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 91. § (1)-(2) bekezdése, továbbá a fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet 6/A. §-a alapján az ellenőrző hatóságok a 2013. évben lefolytatott hatósági ellenőrzések végrehajtásáról, a levont következtetésekről ellenőrzési jelentést készítettek, figyelemmel a szakmai irányító szerv által meghatározott adatszolgáltatási eljárási rendre is. A beszámolók feldolgozásával a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatósága elkészítette a hatósági ellenőrzésekkel kapcsolatos országos beszámolót.

A kiadott ellenőrzési terv alapvető iránya a vállalkozói adminisztratív költségek csökkentésére irányuló, Egyszerű Állam című középtávú kormányzati program egyes feladatainak módosításáról szóló 1416/2012. (X. 1.) Korm. határozatban foglaltak érvényre juttatásán alapult. Az ellenőrzési tervben rögzítettek a munkaügyi hatóság ellenőrzéseire vonatkoztak.

2. Az ellenőrzési terv célja

Az ellenőrzési terv fő célja volt, hogy egységes követelményrendszert alkotva, kiszámítható, tárgyyszerű alapot adjon a munkaügyi hatóság 2013. évi tervezett ellenőrzéseire. Követelményként meghatározásra került, hogy az ellenőrző szervek a lefolytatott vizsgálatok során juttassák érvényre az Egyszerű Állam középtávú kormányzati programban foglalt alapelveket oly módon is, hogy a vizsgálatokat gyorsan, a Ket. szerinti eljárási határidők betartásával folytatják le.

Elsődleges cél volt annak elősegítése, hogy a munkavállalók alapvető jogai érvényesüljenek, rendelkezzenek rendezett jogvisztonnyal, csökkenjen a jogkövető vállalkozások versenyhátránya, és ez segítse a munkahelyek megtartását, illetve az új, legális (adózó) munkahelyek létesítését, továbbá az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülmények valósuljanak meg.

A célkitűzés teljesítése érdekében a szakmai irányító szerv a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény (a továbbiakban Met.) 2/A. § -a alapján kidolgozta és közzétette a hatósági ellenőrzés mennyiségi és minőségi követelményeit rögzítő ellenőrzési irányelvet, valamint a Ket. 91. § alapján a hatósági ellenőrzési tervet.

3. Az ellenőrzés eszközei, típusai

A fővárosi/megyei kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szervei az alábbi hatósági ellenőrzési eszközökkel hajtották végre a szakmai irányító szerv által meghatározott feladatokat: helyszíni ellenőrzés, illetve adatbázis lekérdezés, adatszolgáltatás, iratbekérés, stb.

Az ellenőrzések hatékonysága érdekében az ellenőrzések előzetes bejelentéshez nem kötöttek, valamennyi tárgykörben hivatalból indulnak.

A hatósági ellenőrzés típusai:

Célvizsgálat, ami konkrét ellenőrzési célra irányul (pl.: foglalkoztatás jogszerűségének munkaügyi szempontú vizsgálata egy nemzetgazdasági ágazatban) és nem öleli fel az összes ellenőrzési tárgykört. Módszerét illetően pontellenőrzésnek tekintendő.

Akcióellenőrzés, ami konkrét ellenőrzési célra irányul és nem öleli fel az Mvt. 81. § (4) bekezdésében, illetve a Met. 3. § (1) bekezdésében felsorolt összes ellenőrzési tárgykört. Módszerét illetően pontellenőrzésnek tekintendő.

Komplex ellenőrzés, amely magában foglalja a Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság iránymutatása szerint a munkáltatók jogszabályban nevesített ellenőrzési tárgykörök összességét, illetőleg a foglalkoztatás sajátosságai szerint azok többségét. Módszerét tekintve folyamatellenőrzésként hajtható végre.

Közérdekű bejelentés, panasz vizsgálata: a bejelentés (panasz) valamennyi, a felügyelőség hatáskörébe tartozó kérdésre ki kell terjednie. A bejelentés, panasz kapcsán, ha az átfogóbb jogsértésre utal, ki kell terjednie a komplex ellenőrzés alatt nevesített minimális szakmai tartalomra.

Utóellenőrzés: a jogerős döntésben foglaltak végrehajtásának vizsgálata, különös tekintettel a munkavállalók életét, testi épségét közvetlenül vagy súlyosan veszélyeztető körülmények, illetve a bejelentés nélküli foglalkoztatás feltárása esetén.

4. Az ellenőrzési tervben foglalt vizsgálatok

- **Országos akció- és célvizsgálatok**

- a) 2013. március-április: szolgáltatást támogató tevékenységet ellátók céllenőrzése

- *A célvizsgálat indokolása:* a célzott ellenőrzéssel nem érintett tevékenységek vizsgálata, annak érdekében, hogy a munkaügyi hatóság a munkáltatók minél szélesebb körének munkaügyi tevékenységéről reprezentatív adatokat szerezzen.

- *Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály):* A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény, valamint a Met. 3. § (1) bekezdésében nevesített ellenőrzési tárgykörökhöz rendelt anyagi jogszabályok.
- b) 2013. június-július: a munkavállalók jogviszonyának rendezettsége érdekében a foglalkoztatására vonatkozó szabályok érvényre juttatására irányuló akcióellenőrzés
- *Az akcióellenőrzés indokolása:* A munkavállalók alapvető jogai érvényesülésének elősegítése, illetve a tisztességes, jogkövető vállalkozások versenyhátrányának csökkentése.
 - *Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály):* A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény, valamint a Met. 3. § (1) bekezdésében nevesített ellenőrzési tárgykörökhöz rendelt anyagi jogszabályok.
- c) 2013. október-november: munkaidő-pihenőidő szabályainak céllellenőrzése, különösen a kereskedelmi szektorban
- *A célvizsgálat indokolása:* A munkaidő-pihenőidő szabályainak céllellenőrzése a 2012. évi I. törvény gyakorlati érvényesülésének vizsgálata érdekében.
 - *Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály):* A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény, valamint a Met. 3. § (1) bekezdésében nevesített ellenőrzési tárgykörökhöz rendelt anyagi jogszabályok.

- **saját kezdeményezésű akció- vagy célvizsgálatok**

Amennyiben a 2013. évben megtartásra került a fővárosi/megyei kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szervei részéről önállóan meghatározott ellenőrzéssorozat.

- **társhatósági ellenőrzések**

A különböző egyéb hatóságok kezdeményezésére, illetve bevonásával tartott közös ellenőrzések.

5. Az ellenőrzési tervben foglalt ellenőrzések megvalósulása

Országos akció- és célvizsgálatok

Szolgáltatást támogató tevékenységet ellátó munkáltatók céllellenőrzése

[2013. március 25. - április 19.]

A céllellenőrzés keretében a felügyelőségek elsősorban a kereskedelmi, vendéglátó-ipari, szórakoztatóipari, javítási-karbantartási, ingatlanügynöki, takarítási, valamint a pénzügyi, oktatási, szociális, mérnöki területhez és a fizikai közérzetjavító tevékenységhez kapcsolódó és egyéb külön ágazatba nem sorolható szolgáltatásokat ellátó munkáltatókat vizsgálták.

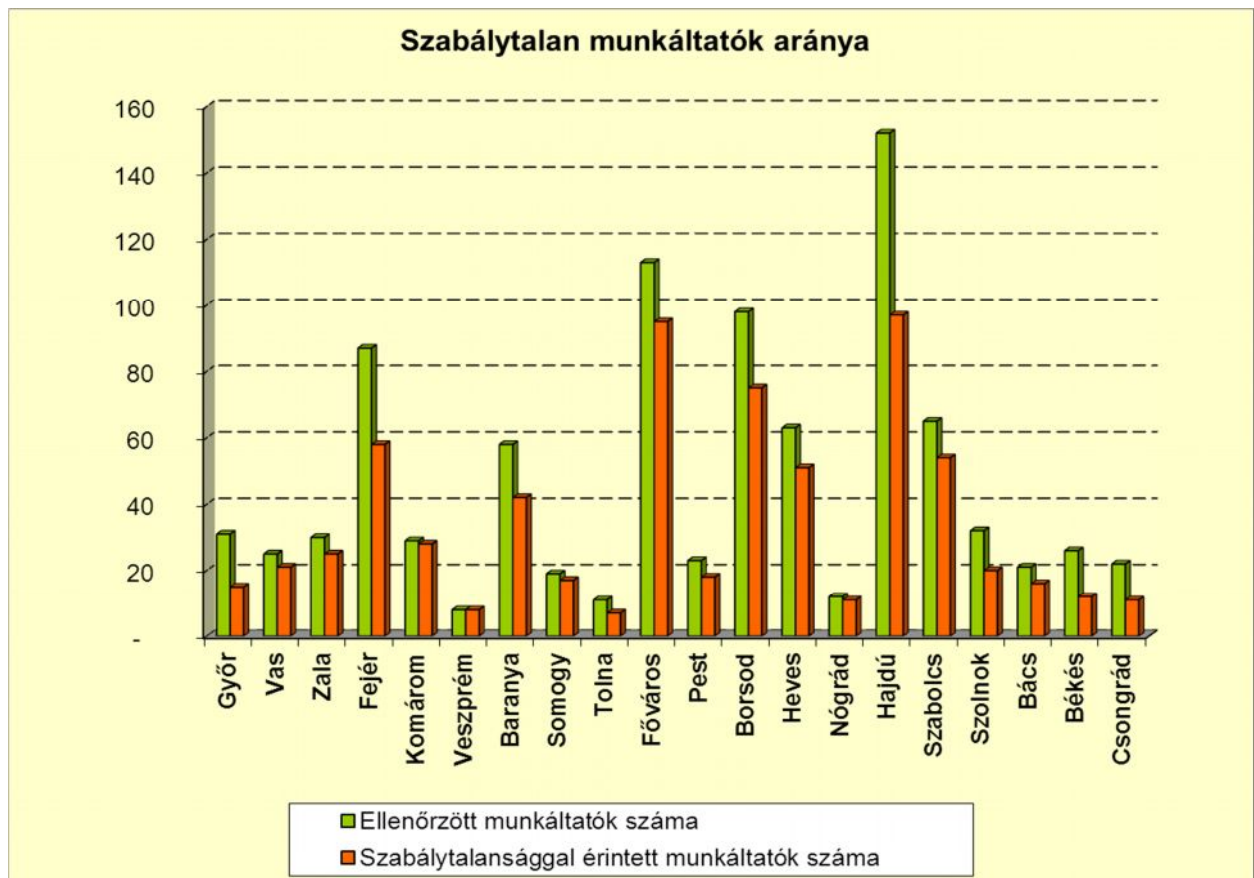
A szolgáltatások szerteágazóságát mutatja, hogy a célvizsgálat alatt számos – addig ellenőrzéssel kevésbé érintett - terület került a hatóság fókuszába, pl.: utazásszervezők,

járműkölcsonzók, számítógép-szervizek, masszörök, edzők, tetováló művészek, ingatlanügynöki, szépségápolási tevékenységet ellátók, stb.

A vizsgálatok fő iránya a munkaszerződés, illetőleg bejelentés nélküli foglalkoztatás feltárása, a munkavállalók anyagi biztonságát, megélhetését érintő – munkabér mértékére és védelmére vonatkozó – jogszabályok megtartásának ellenőrzése, a munkavállaló pihenéshez való jogának érvényesülése, a munkaidőre és az azzal kapcsolatos adatok nyilvántartására vonatkozó jogszabályok megtartásának ellenőrzése, valamint a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével, megszüntetésével összefüggő igazolások kiállítására és az elszámolás megtörténteire vonatkozó jogszabályi előírások végrehajtásának ellenőrzése volt.

1. Általános tapasztalatok

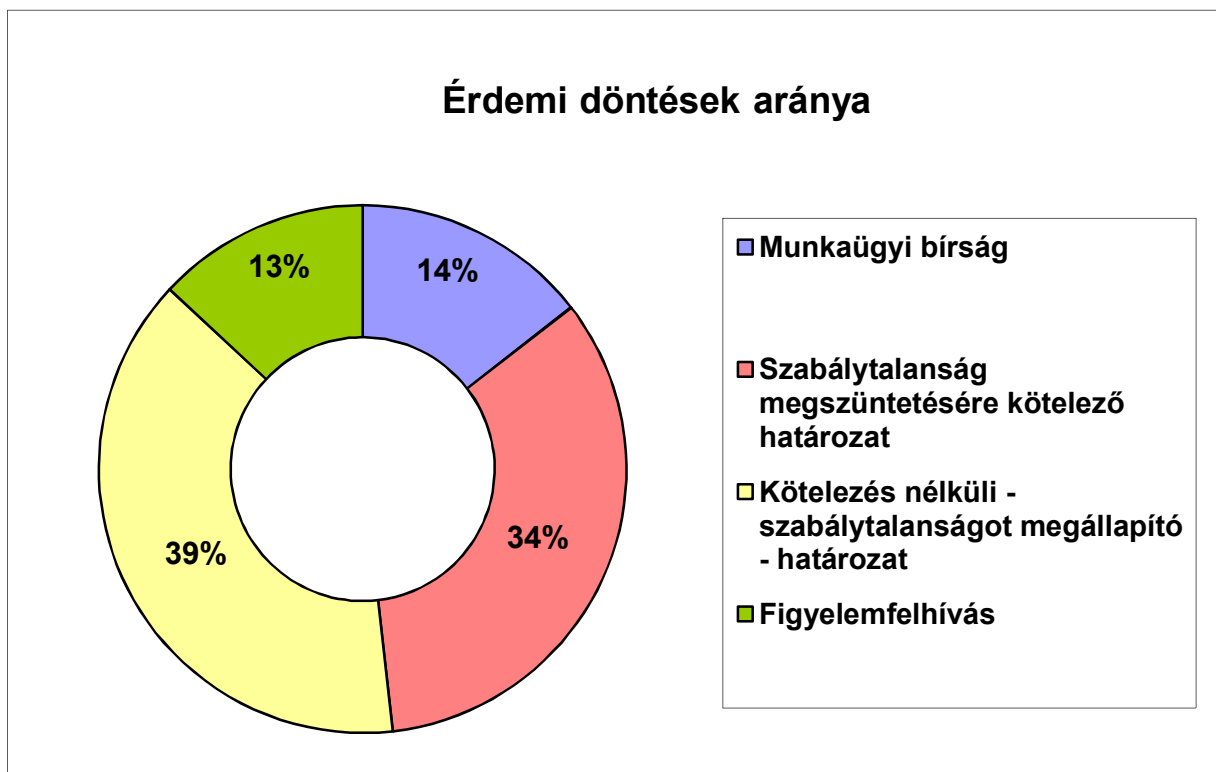
A célvizsgálat során 925 foglalkoztató több mint 2500 munkavállalója került a munkaügyi hatóság ellenőrzése alá. Az ellenőrzött munkáltatók 74 %-nál, illetve az érintett munkavállalók közül 71 % esetében volt indokolt szabálytalanság megállapítása.

A célvizsgálat során ellenőrzés alá vont munkáltatók jelentős része kis- és középvállalkozásnak minősül, csupán a vizsgált foglalkoztatók 3 %-a nem tartozott ebbe a körbe. Számos esetben tapasztalták a felügyelők, hogy a kijelölt ágazatban működő vállalkozások nem foglalkoztatnak munkavállalót, a vezető tisztségviselő vagy a vállalkozó maga dolgozik.

A munkavállalók sérelmére elkövetett – az ellenőrzéssorozat keretében feltárt – szabálytalanságok egy része olyan súlyos szabályszegésnek minősült, amelyek miatt a munkaügyi hatóság részéről több mint 100 db **munkaügyi bírság** került kiszabása.

A kisebb súlyú szabálytalanságokat elkövető munkáltatók közül több mint 600 foglalkoztató esetében szabálytalanság megszüntetésére történő kötelezés vagy kötelezés nélküli - szabálytalanságot megállapító - határozat meghozatala, illetve figyelemfelhívás volt szükséges.

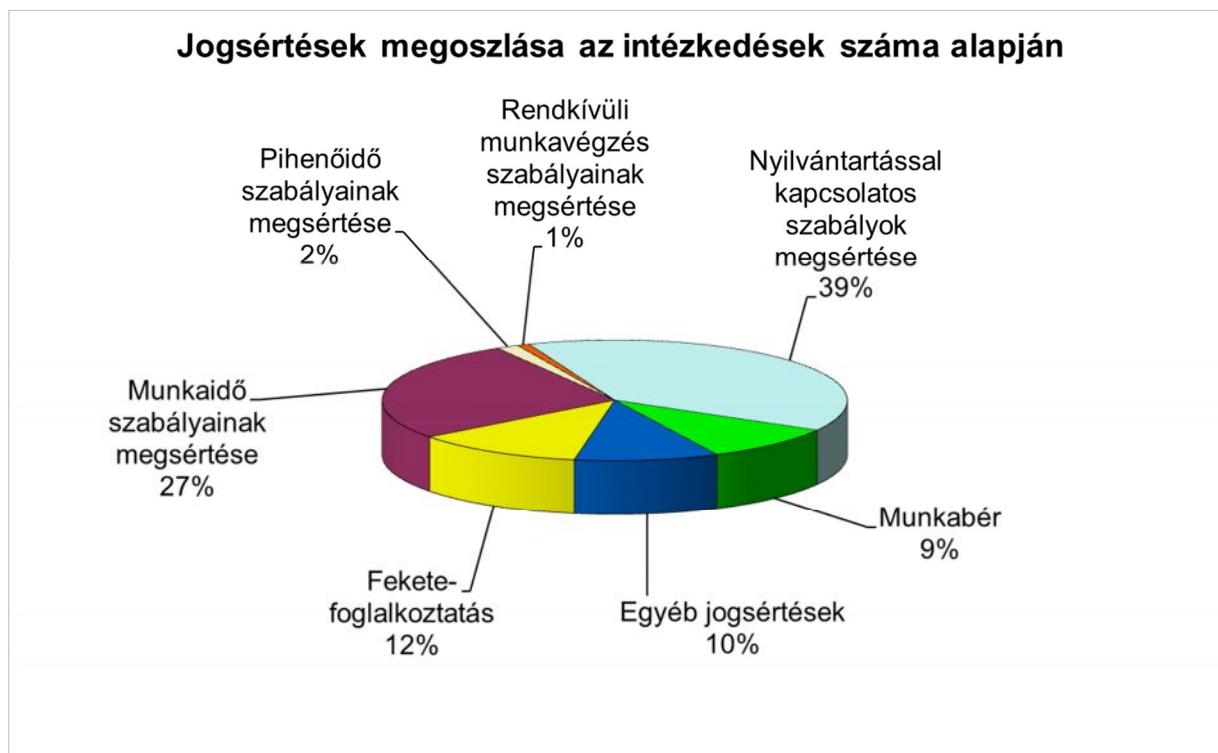

Az ellenőrzések során **társhatóságok** is közreműködtek, így a vizsgálatok egy része a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság, a Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv, az Építési Hatóság, a Nemzeti Közlekedési Hatóság, ill. a Katasztrófavédelmi Igazgatóság bevonásával zajlott. A legtöbb társhatósággal közös munkaügyi ellenőrzés azonban – egy szervezeti egységben és általában egy épületen belül található szerv lévén- a kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szerveinek munkavédelmi felügyelőségeivel közösen történt.

2. Tipikus jogsértések

Az ellenőrzött foglalkoztatók vonatkozásában jellemzően **az alábbi szabálytalanságok miatt kellett a munkaügyi hatóságnak eljárnia:**

- munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos szabályok megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya),
- munkaidőre vonatkozó szabályok megszegése (munkaidő-beosztással, munkaidőkerettel kapcsolatos rendelkezések megsértése),
- bejelentés elmulasztása,
- munkabér védelmére vonatkozó szabályok megszegése,
- pótlékokra vonatkozó szabályok megszegése,
- pihenőidőre vonatkozó szabályok megszegése,

3. Megállapítások

Az elkövetett szabálytalanságok közül a nyilvántartási kötelezettség megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya), munkaidőre vonatkozó szabályok megszegése, illetve munkabér védelmére vonatkozó szabályok megszegése volt a legjellemzőbb szabálytalanság (ez a látszólag csekély szabálytalanság leplezi legtöbbször a napi maximális

munkaidő túllépését, illetve a rendkívüli munkavégzést). Emellett a vizsgálat megállapításai szerint a foglalkoztatók több ízben megszegték a pótlékokra és a jogviszony (munkaviszony, illetve egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony) bejelentésére vonatkozó szabályokat.

A célellenőrzéssel érintett foglalkoztatók egy részénél a munkaügyi hatóság a feketemunka tárgykerében bejelentés nélküli, illetve több esetben munkaszerződés nélküli foglalkoztatást állapított meg. Emellett színlelt szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók ellenőrzésére is több alkalommal került sor a célellenőrzés során. Harmadik országbeli állampolgárok szabálytalan foglalkoztatásával a munkaügyi hatóság képviselői nem találkoztak a vizsgálatok során.

Számos foglalkoztató esetében bizonyítást nyert, hogy a munkaidővel kapcsolatos adatokat hiányosan vagy nem a valóságnak megfelelően vezette (hamis, ill. kettős nyilvántartás). A szabadság kiadására vonatkozó szabályok kapcsán is több ízben kellett a hatóságnak eljárnia.

A vizsgálat tapasztalatai szerint előfordult, hogy a munkavállalók munkaideje meghaladta a napi munkaidő megengedett legmagasabb mértékét, emellett a munkaidő-beosztás szabályainak megsértésével is lehetett találkozni. Jellemző szabálytalanság volt még a pótlékok (munkaszüneti napi munkavégzésért, rendkívüli munkavégzésért járó pótlék, műszakpótlék, éjszakai bérpótlék, stb.) megfizetésének elmaradása. Több ízben megállapításra kerülő szabálytalanság volt emellett, hogy a pihenőidő kiadása nem felelt meg a jogszabályban foglaltaknak, amellyel sérült a munkavállalók pihenéshez való joga. Ezen belül a legtöbb munkavállalót érintő jogsértés a munkaközi szünet be nem tartása volt.

4. Összegzés

Összességében elmondható, hogy az érintett munkáltatók foglalkoztatási gyakorlatának célellenőrzése kedvezőtlen tapasztalatokkal zárult. A célellenőrzés kapcsán jelentős volt a szabálytalanul foglalkoztatók száma és a munkavállalókat érintő jogsértési arány is. Emellett több súlyos jogsértést tárt fel a hatóság, a munkavállalók alapvető garanciális jogai az általános ellenőrzési tapasztalatokhoz mérten fokozottabban sérülnek a szolgáltatást nyújtó munkáltatók vonatkozásában.

Bejelentés nélküli foglalkoztatás akcióellenőrzése [2013. június 27. - július 19.]

Az akcióellenőrzés kapcsán a fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveinek munkaügyi felügyelőiségei a szakmai előírások figyelembevételével vizsgálták a munkáltatók vonatkozásában a munkaügyi előírások érvényesülését, melynek során elsődleges szempont volt a munkavállalók törvényes foglalkoztatásának és a munkavállalói alapjogok érvényesülésének elősegítése mellett a jogszerűtlenül foglalkoztató, ezáltal tisztességtelen versenyelőnyt nyújtó vállalkozások feltárása. A hatóság célja a foglalkoztatók által elkövetett legsúlyosabb jogsértések ellenőrzése volt.

Ennek keretében az akcióellenőrzés fő iránya a munkaszerződés és bejelentés nélküli, illetőleg a színlelt szerződéssel és a részmunkaidőre történő bejelentéssel teljes munkaidőben történő foglalkoztatás vizsgálata, valamint a munkaerő-kölcsönzés keretében és egyszerűsített foglalkoztatási jogviszonyban foglalkoztatottakkal kapcsolatos jogszabályok megtartásának ellenőrzése volt. Emellett a felügyelőiségek vizsgálták a harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatásának szabályszerűségét (munkavállalási engedélyek megléte, illetve a munkavállalási engedélyekben szereplő munkakörben és munkavégzési helyen történő foglalkoztatás).

Ezen felül a munkabérrre vonatkozó jogszabályok megtartását, a munkavállaló pihenéshez való jogának érvényesülését, a munkaidőre és az azzal kapcsolatos adatok nyilvántartására vonatkozó jogszabályok megtartását, valamint a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével, megszüntetésével összefüggő – munkavállalót megillető – igazolások kiállítására és kiadására, valamint a munkaviszony megszüntetéséhez kapcsolódó elszámolás megtörténteire vonatkozó jogszabályi előírások végrehajtását is vizsgálták a munkaügyi felügyelők az ellenőrzéssorozat kapcsán.

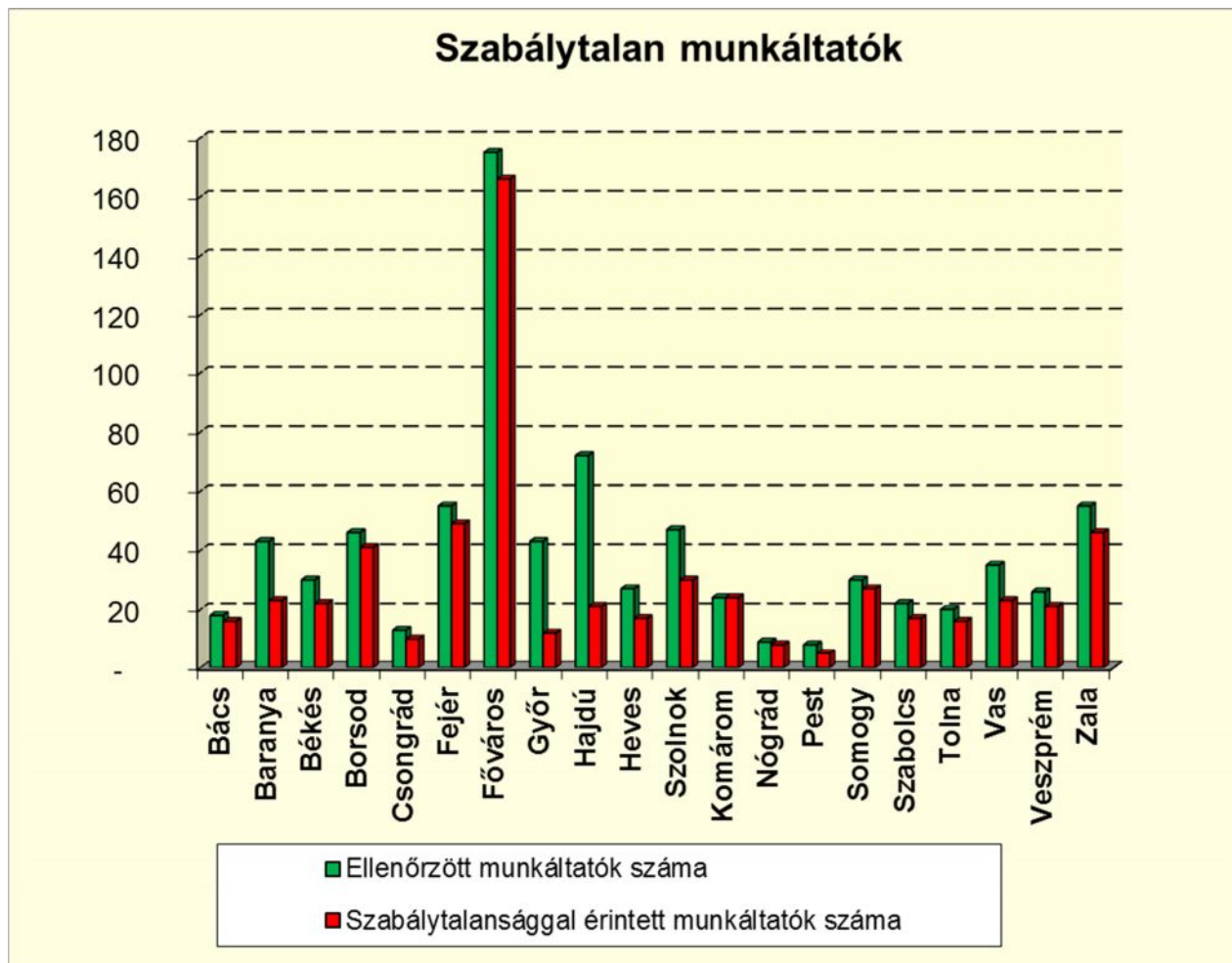
Az akcióellenőrzés keretében a felügyelőiségek elsősorban az építőipari, kereskedelmi, vendéglátó-ipari, vagyonvédelmi, valamint a sütőipari és gépjármű-javító tevékenységet folytató munkáltatókat vizsgálták. Az ellenőrzések fókuszában elsősorban a kis- és nagyobb volumenű építkezések, különböző kereskedelmi egységek (boltok, áruházak, standok, pékségek), változó (fesztivál, vásár) és állandó helyen működő vendéglátó-ipari egységek (éttermek, szálláshely szolgáltatók), mezőgazdasági területek és feldolgozóipari létesítmények, illetve a különböző szolgáltatásokat (fizikai közérzetet javító, személy- és vagyonvédelmi, takarító, gépjárműszerelő, rendezvényekhez kapcsolódó, stb.) nyújtó munkáltatók voltak.

Egyes munkavégzési helyek (bekerített telephelyek és raktárak, illegális járműjavító műhelyek, stb.) a közforgalomtól elzárt területen találhatóak és a tapasztalatok szerint az esetek nagy részében munkavégzésre este, illetve hétfőig rendszeretlenül került csak sor. Ez sokszor munkavállalók bevonása nélkül a vállalkozás folytatásához szükséges engedélyek nélkül valósult meg.

Fentiekre tekintettel az ellenőrzések megszervezésénél kiemelt figyelmet fordított a hatóság arra, hogy ne csak rendes munkaidőben legyenek jelen a munkaügyi felügyelők a munkahelyeken, hanem valamennyi nagyobb városban és azok környékén hétfőként, illetve hétköznap a hivatali időn túl is tartsanak ellenőrzéseket.

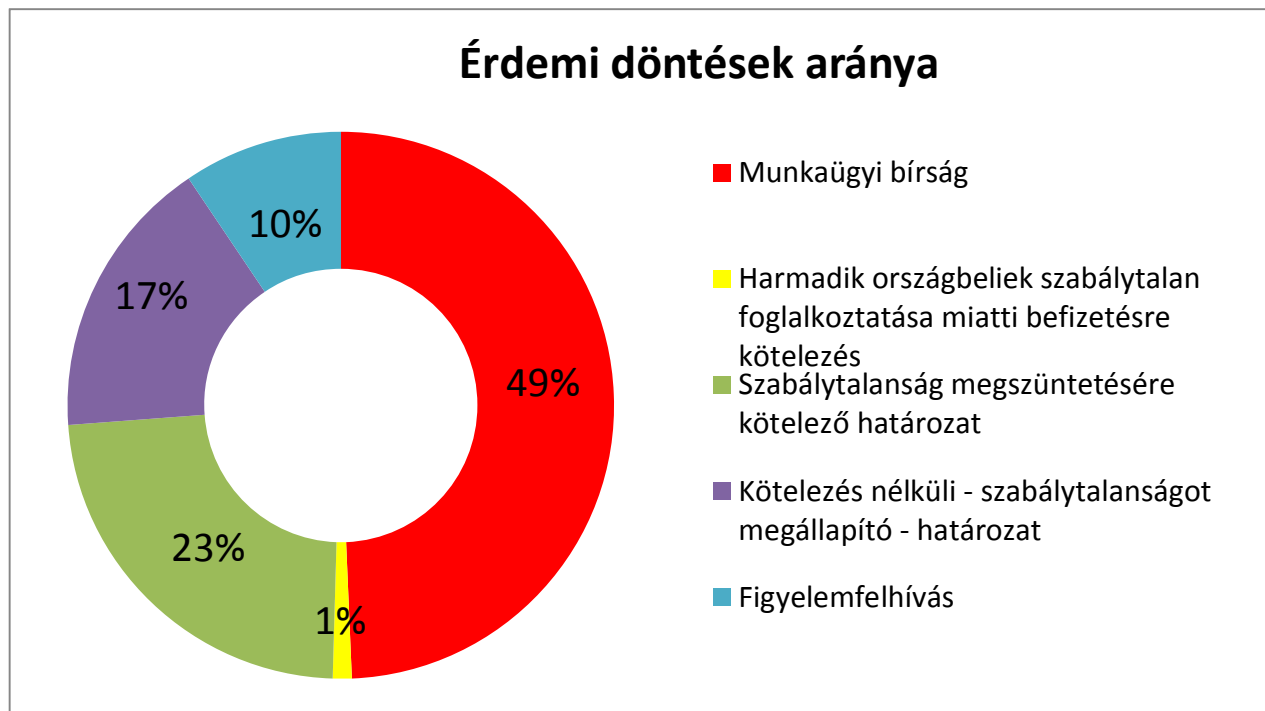
1. Általános tapasztalatok

Az akcióellenőrzés során 798 foglalkoztató közel 3500 munkavállalója került a munkaügyi hatóság ellenőrzése alá. Az ellenőrzött munkáltatók 74 %-nál, illetve az érintett munkavállalók közül 66 % esetében volt indokolt szabálytalanság megállapítása.

Az akcióellenőrzés során ellenőrzés alá vont munkáltatók által elkövetett – az ellenőrzéssorozat keretében feltárt - szabálytalanságok egy része olyan súlyos szabályszegésnek minősült, amelyek miatt a munkaügyi hatóság részéről összesen mintegy 300 db **munkaügyi bírság** került kiszabásra.

A kisebb súlyú szabálytalanságokat elkövető munkáltatók közül több mint 300 foglalkoztató esetében szabálytalanság megszüntetésére történő kötelezés vagy kötelezés nélküli - szabálytalanságot megállapító - határozat meghozatala, illetve figyelemfelhívás volt szükséges.

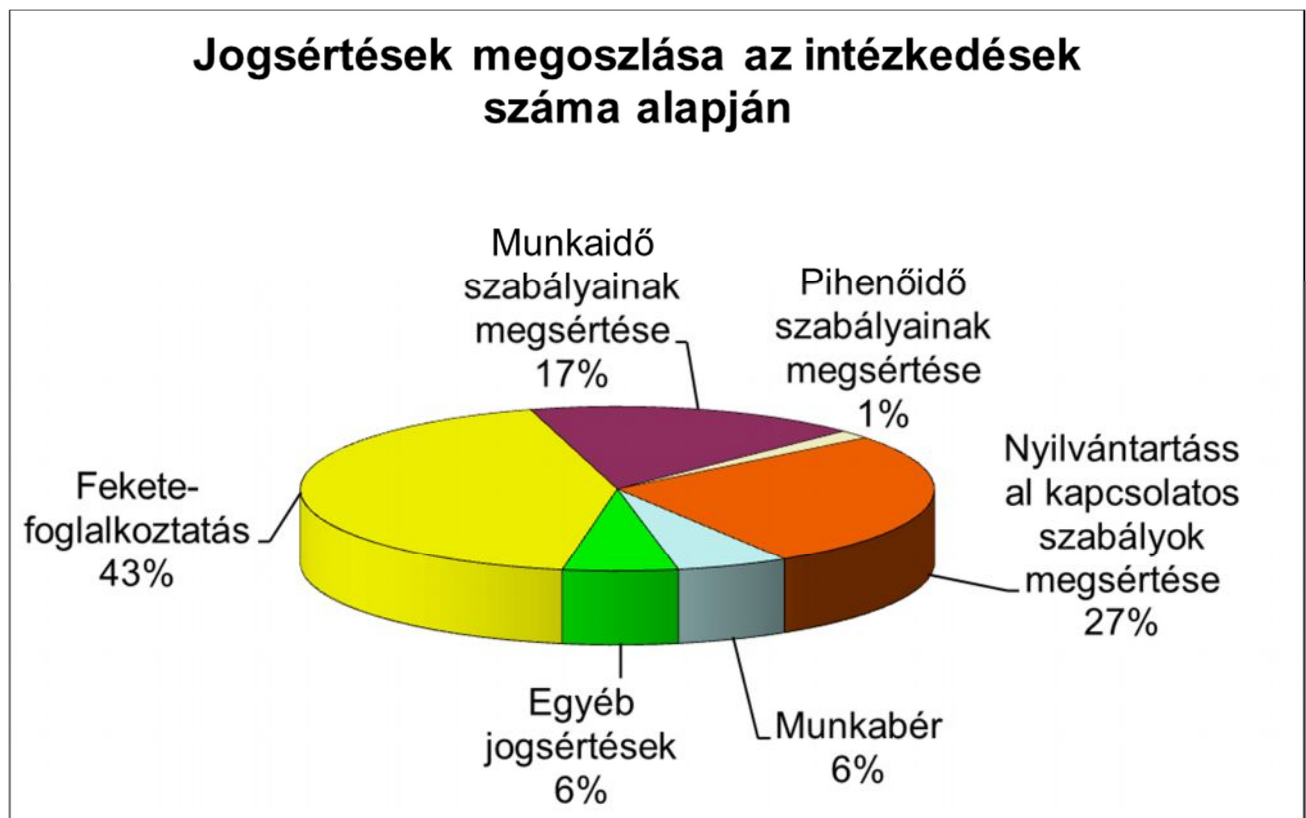
Az ellenőrzések során **társhatóságok** is közreműködtek, így a vizsgálatok egy része a rendőrség, a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hatóság, ill. a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területi szerveinek bevonásával zajlott. A legtöbb társhatósággal közös munkaügyi ellenőrzés a munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szerv munkavédelmi felügyelőségeivel közösen történt.

Az ellenőrzéseket - a felügyelőségek beszámolóí szerint - a munkáltatók és munkavállalók nagy része megértéssel fogadta, még a feketefoglalkoztatás feltárásával érintett munkáltatók többsége is együttműködött a hatóságokkal és az ellenőrzés hatására legalizálta a foglalkoztatást.

2. Tipikus jogsértések

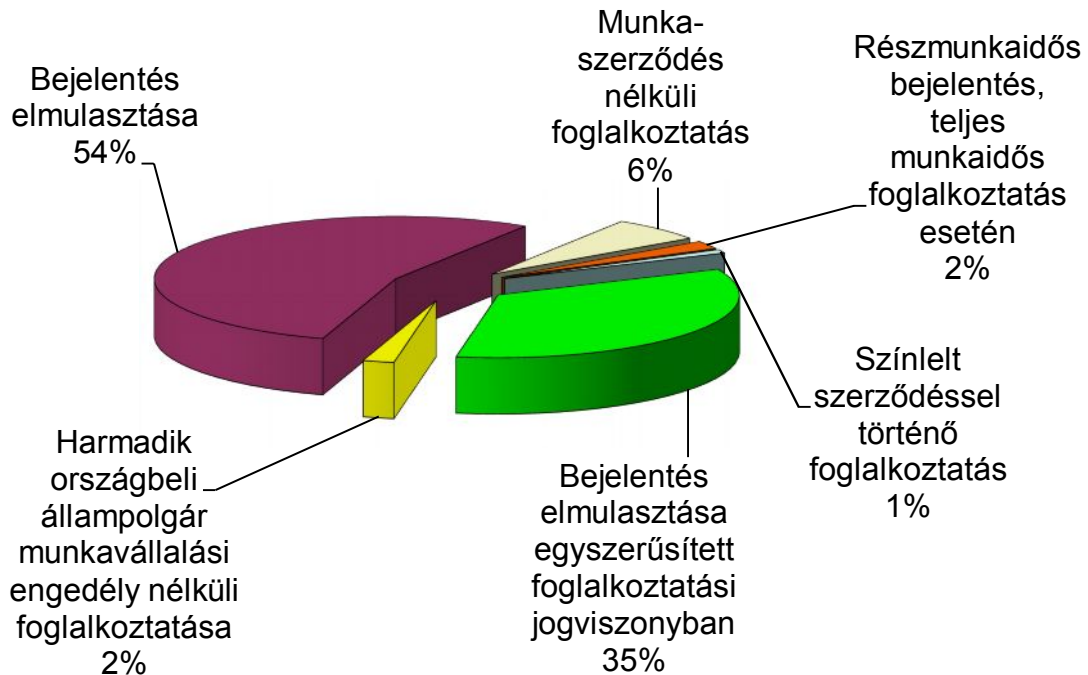
Az ellenőrzött foglalkoztatók vonatkozásában jellemzően az alábbi szabálytalanságok miatt kellett a munkaügyi hatóságnak eljárnia:

- jogviszony (munkaviszony, illetve egyszerűsített foglalkoztatásra irányuló jogviszony) bejelentésének elmulasztása, illetve munkaszerződés nélküli foglalkoztatás
- munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos szabályok megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya),
- munkaidőre vonatkozó szabályok megszegése (munkaidő-beosztással, munkaidőkerettel kapcsolatos rendelkezések megsértése),
- garantált bérminimumra, illetve minimálbérre vonatkozó rendelkezések megszegése,
- pótlékokra vonatkozó szabályok (műszakpótlék, valamint éjszakai bérpótlék) megszegése,
- szabadságra vonatkozó szabályok megszegése.

A feketefoglalkoztatáson belül a jogsértések kapcsán hozott intézkedési arányok a következőképpen alakultak.

Feketefoglalkoztatással összefüggő jogsértések megoszlása (intézkedések száma alapján)

3. Megállapítások

A munkaügyi felügyelőségek a kisebb és közepes vállalkozások mellett a nagy létszámot foglalkoztató munkáltatókat is ellenőrizték. Az akcióellenőrzéssel összefüggésben elkövetett szabálytalanságok jellemzően a kis- és középvállalkozásokat érintették. Ennek oka, hogy az elkövetett jogsértések jellemzően a vonatkozó jogszabályi ismeretek hiányával, egyszerű mulasztással, illetve a munkáltatói kockázatvállalással hozhatók összefüggésbe.

Az elkövetett szabálytalanságok közül a jogviszony (munkaviszony, illetve egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony) bejelentésének elmulasztása mellett a nyilvántartási kötelezettség megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya), munkaidőre vonatkozó szabályok (napi, illetve heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékének túllépése), illetve a munkabér védelmére vonatkozó szabályok megszegése volt a legjellemzőbb szabálytalanság. Emellett a vizsgálat megállapításai szerint a foglalkoztatók több ízben megszegték a pótlékokra és a szabadság kiadására vonatkozó szabályokat.

Az akcióellenőrzéssel érintett foglalkoztatók egy részénél a munkaügyi hatóság a feketemunka tárgykörében bejelentés nélküli, illetve több esetben munkaszerződés nélküli foglalkoztatást állapított meg. A bejelentés elmulasztása – a tapasztalatok szerint – az írásba foglalt munkaszerződés szerinti foglalkoztatás helyett egyre inkább az egyszerűsített foglalkoztatás keretében való munkavégzéshez kapcsolódó jogviszonyok kapcsán jelentkezik.

A munkaviszonyhoz kapcsolódó bejelentési kötelezettség megszegése továbbra is jelentős arányban jelent meg és megvalósulási formái lényegében nem térnek el az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló törvény szerinti bejelentés elmulasztása kapcsán tapasztaltaktól. Fentiek mellett színlelt szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók ellenőrzésére is több alkalommal került sor, illetve számos esetben előfordult, hogy a munkavállalók részmunkaidőben történő bejelentése valójában teljes vagy magasabb heti munkaidőben történő munkavégzést leplezett.

Harmadik országbeli állampolgárok szabálytalan foglalkoztatásával is találkoztak a munkaügyi hatóság képviselői a vizsgálatok során, mely leginkább a sütőiparban fordult elő. Ennek leggyakrabban előforduló megjelenési formája a munkavállalási engedély nélküli foglalkoztatás volt.

Több foglalkoztató esetében bizonyítást nyert, hogy a munka- és pihenőidővel kapcsolatos rendelkezéseket megszegte, valamint az ezekkel adatokat hiányosan vagy nem a valóságnak megfelelően vezette, illetve a szabadság kiadására vonatkozó szabályok kapcsán is több ízben kellett a hatóságnak eljárnia.

Jellemző szabálytalanság volt még a minimálbérre, illetve a – legalább középfokú végzettséget igénylő munkakörökben – a garantált bérminimumra vonatkozó rendelkezések megszegése, valamint a munkabér és a pótlékok (munkaszüneti napi munkavégzésért, rendkívüli munkavégzésért járó pótlék, műszakpótlék, éjszakai bérpótlék, stb.) megfizetésének elmaradása.

4. Összegzés

A munkavállalók jogviszonyának rendezettsége, a foglalkoztatásra irányuló jogszabályok érvényre juttatása érdekében elrendelt – a bejelentés nélküli foglalkoztatásra vonatkozó - akcióellenőrzés kedvezőtlen tapasztalatokkal zárult. Továbbra is jelentős volt ugyanis a szabálytalanul foglalkoztató vállalkozások száma és a munkavállalókat érintő jogsértési arány

is, melyen belül a feketefoglalkoztatás még mindig jelentős arányt képvisel. Elmondható azonban, hogy a harmadik országbeliek szabálytalan foglalkoztatása miatti befizetésre kötelezések összege visszatartó erőként hatott a munkáltatók körében, mivel ezen jogsértések aránya szemmel láthatóan csökkent az elmúlt évekhez képest.

Kiemelendő a feketefoglalkoztatással kapcsolatban az ellenőrzések csekély valószínűségére alapozó kockázatvállaló munkáltatói magatartás, amely igen elterjedt és az akcióellenőrzés adatai alapján számottevő mértékű. Például a feketefoglalkoztatás egyik jellemző megvalósulási formája, amikor – az ellenőrzés elmaradásában bízva - a foglalkoztató a munkavállaló munkaviszonyát nem jelenti be csak az ellenőrzés alatt, vagy az ellenőrzést követő órákban az illetékes állami elsőfokú adóhatóság felé.

A feketefoglalkoztatással összefüggő jogsértések komoly következménye, hogy az új, legális (adózó) munkahelyek létesítésének társadalmi és kormányzati célkitűzése nem tud kellő hatékonysággal és ütemben megvalósulni.

Az ellenőrzések a várakozásoknak megfelelően (a korábbi évek ellenőrzési tapasztalatai szerint) alátámasztották az akcióellenőrzés elrendelésének szükségességét, mivel a feketefoglalkoztatás továbbra is jelen van – annak versenyt torzító és a szürke- és feketegazdaságot újratermelő, a munkavállalók hosszú távú érdekeivel ütköző hatásával együtt - a gazdaságban.

Összefoglaló a munka-és pihenőidő szabályainak érvényesülése tárgyú célellenőrzés tapasztalatairól [2013. október 2 - október 18.]

A fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveinek munkaügyi felügyelőségei vizsgálatokor elsődleges szempont volt a munkaidő és pihenőidő, a rendkívüli munkavégzés szabályainak megsértésével és a munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos jogsértések, valamint a jogszabályban meghatározott összegű munkabér mértékével, munkabér védelmével kapcsolatos szabálytalanságok megállapítása, ezáltal a tisztességtelen versenyelőnyrel rendelkező vállalkozások jogsértő foglalkoztatási gyakorlatának felszámolása, amely mellett a munkavállalók törvényes foglalkoztatását is vizsgálta a hatóság.

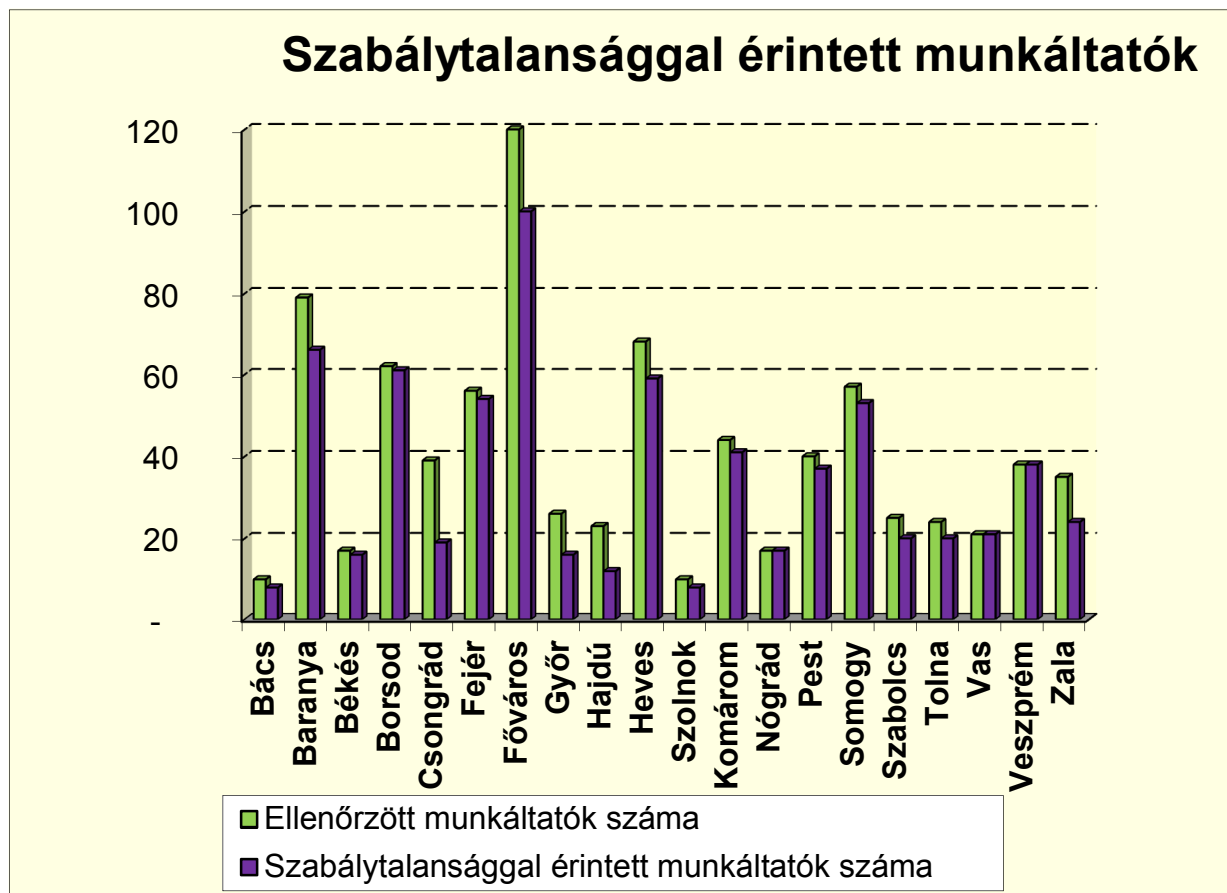
A célellenőrzés keretében a felügyelőségek elsősorban - az ellenőrzötti kört tekintve felülreprezentálva – a kereskedelmi és vagyónvédelmi ágazat foglalkoztatóit ellenőrizték. Emellett a vendéglátó-ipari, feldolgozóipari, valamint az építőipari tevékenységet folytató munkáltatók kerültek nagy számban a felügyelőségek részéről vizsgálat alá.

Az ellenőrzések fókuszai elsődlegesen az ágazati sajátosságokra figyelemmel a különböző kereskedelmi egységek (plázák, élelmiszerboltok, áruházak, standok, pékségek, dohányboltok, benzinkutak) és az ehhez kapcsolódó vagyonvédelmi tevékenységet ellátó vállalkozások, illetve a vendéglátó-ipari egységek (éttermek, szálláshely szolgáltatók) és feldolgozóipari létesítmények, valamint az építési munkaterületeken munkát végző vállalkozások voltak.

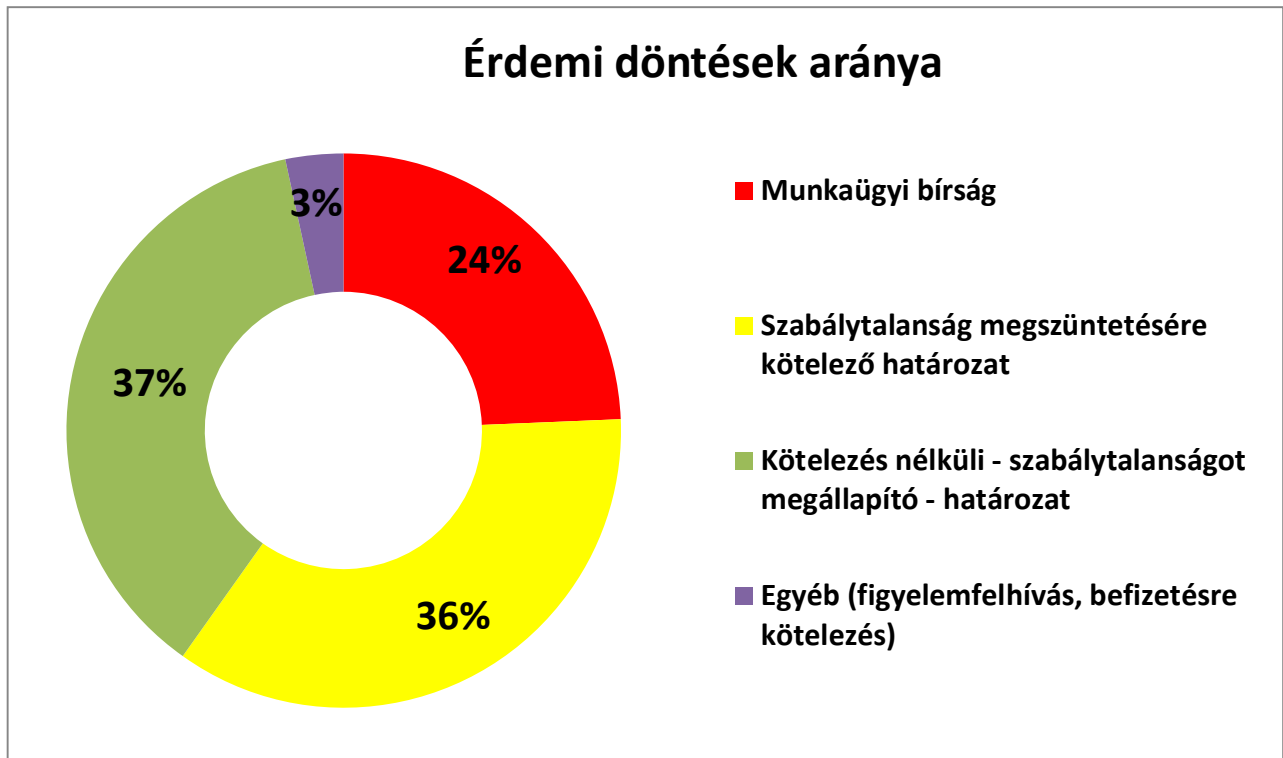
Az ellenőrzések megszervezésénél kiemelt figyelmet fordított a hatóság arra, hogy - akár társhatóságokat is bevonva - ne csak rendes munkaidőben legyenek jelen a munkaügyi felügyelők a munkahelyeken, hanem hétvégenként, illetve hétköznap a hivatali időn túl is tartanak ellenőrzéseket.

1. Általános tapasztalatok

A céll ellenőrzés során 811 foglalkoztató közel 4300 munkavállalója került a munkaügyi hatóság ellenőrzése alá. Az ellenőrzött munkáltatók 85 %-nál, illetve az érintett munkavállalók kétharmada vonatkozásában került sor szabálytalanság megállapítására.

Az ellenőrzés alá vont munkáltatók közül 137 vállalkozás esetében került sor **munkaügyi bírság** kiszabására, több mint 400 foglalkoztató esetében kellett szabálytalanság megszüntetésére irányuló kötelezést vagy kötelezés nélküli - szabálytalanságot megállapító - határozatot hozni, illetve a figyelemfelhívás eszközével élni.

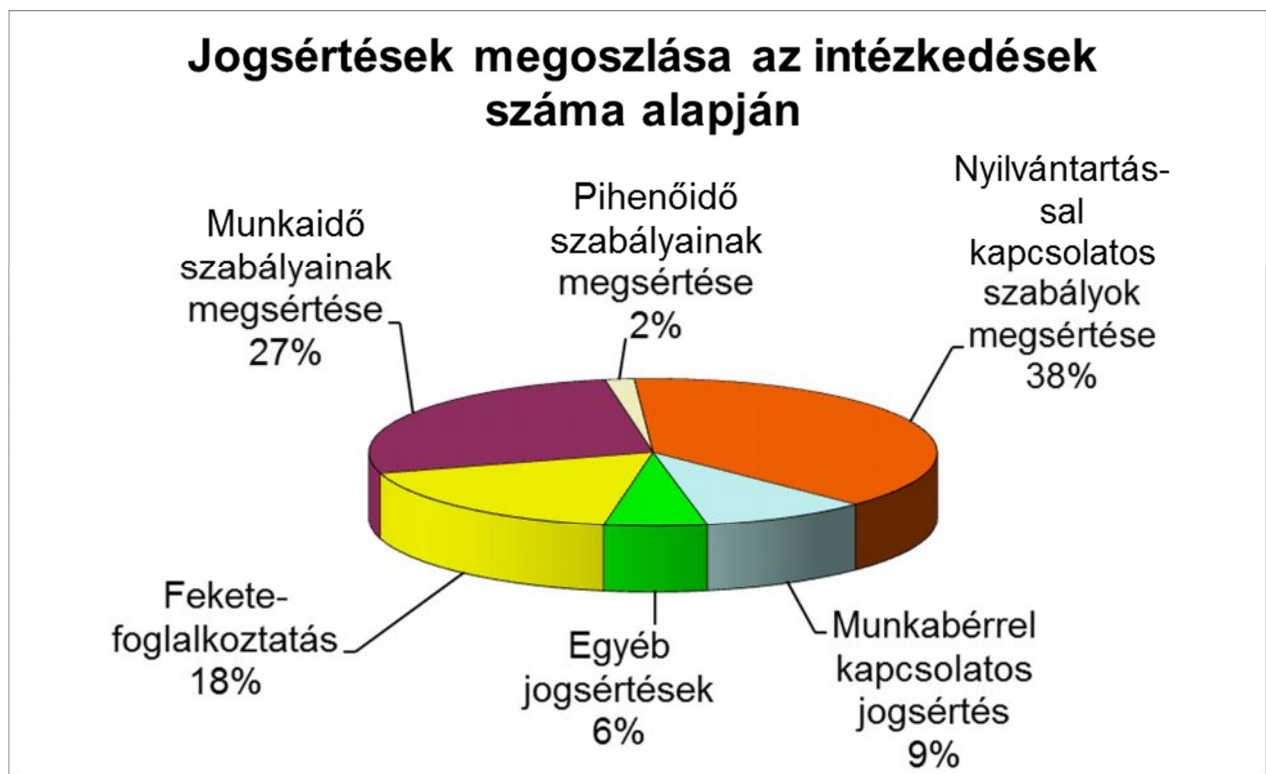
Az ellenőrzések során **társhatóságok** is közreműködtek, így a vizsgálatok egy része a rendőrség, közlekedési hatóság, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hatóság és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal területi szerveinek bevonásával zajlott. A legtöbb társhatósággal közös munkaügyi ellenőrzés azonban a kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szerveinek munkavédelmi felügyelőségeivel közösen történt.

A felügyelőségek beszámolóí szerint a közös ellenőrzések megszervezése és kivitelezése többnyire zökkenőmentes, gyors és hatékony volt, a céllenőrzés keretében vizsgált munkáltatók esetében általában szabálytalanság feltárása is történt.

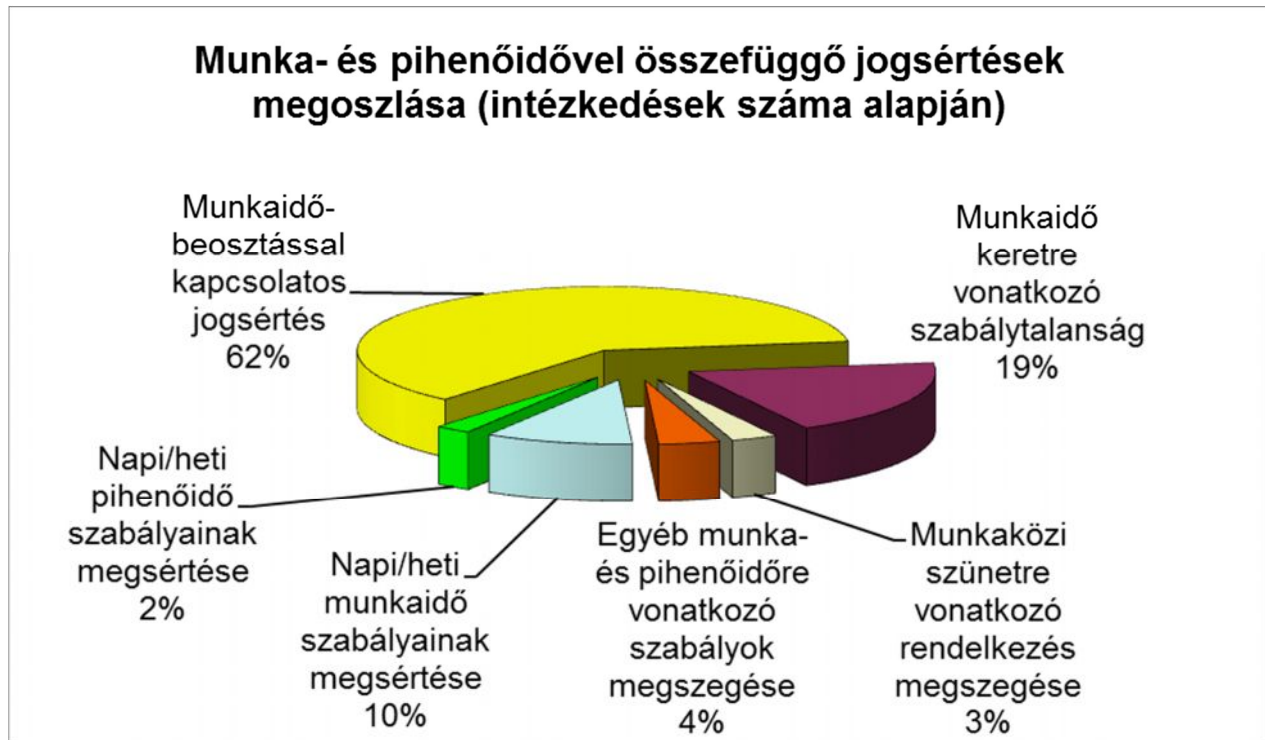
2. Tipikus jogsértések

Az ellenőrzött foglalkoztatók vonatkozásában jellemzően az alábbi szabálytalanságok miatt kellett a munkaügyi hatóságnak eljárnia:

- munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos szabályok megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya),
- munkaidő-beosztással kapcsolatos rendelkezések megsértése,
- jogviszony (munkaviszony, illetve egyszerűsített foglalkoztatásra irányuló jogviszony) bejelentésének elmulasztása, illetve munkaszerződés nélküli foglalkoztatás
- munkaidőkerettel kapcsolatos rendelkezések megsértése,
- pótlékokra vonatkozó szabályok (műszakpótlék, valamint éjszakai bérpótlék) megszegése,
- napi és heti munkaidővel kapcsolatos jogsértések,
- garantált bérminimumra, illetve minimálbérre vonatkozó rendelkezések megszegése.

A munka- és pihenőidővel kapcsolatos rendelkezéseken belül a jogsértések kapcsán hozott intézkedési arányok a következőképpen alakultak.

A munka- és pihenőidőre vonatkozó szabályszegéseken belül kiemelkedően magas számban intézkedtek a felügyelők a munkaidő-beosztás szabályainak megsértése okán. Ezen túl az intézkedések közel ötöde vonatkozott a munkaidőkerettel kapcsolatos jogsértésre, 10 %-a a napi, illetve heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékének megszegésére. A célvizsgálat tapasztalatai szerint a pihenőidőre vonatkozó szabályok a munkaidős rendelkezésekhez képest kisebb mértékben csorbultak.

Az elkövetett szabálytalanságok közül a munkaidőre (napi, illetve heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékének túllépése) és pihenőidőre vonatkozó szabályokon túl a nyilvántartási kötelezettség megszegése (hiányos, hamis nyilvántartás, illetve nyilvántartás hiánya) mellett a jogviszony (munkaviszony, egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony) bejelentésének elmulasztása, illetve a garantált bérminimumra és bérpótlékokra vonatkozó szabályok megszegése volt a legjellemzőbb szabálytalanság. Emellett a vizsgálat megállapításai szerint a foglalkoztatók több ízben megszegtek a munkabér védelmére, valamint a foglalkoztatásra irányuló jogviszony megszűnésével, megszüntetésével összefüggő igazolások kiállítására és kiadására vonatkozó szabályokat.

3. Megállapítások

A munkaügyi felügyelőségek a vállalkozások széles körét, így a néhány főt foglalkoztató munkáltatókat és a nagy létszámot (100 fő feletti) foglalkoztató cégeket is ellenőrizték. A célellenőrzéssel összefüggésben megállapított szabálytalanságok - létszámtól függetlenül - valamennyi típusú foglalkoztatót (egyéni és társas vállalkozások, részvénytársaságok, stb.) érintették. Az ágazatok közül a kereskedelem és a vagyonvédelem kiemelt figyelmet kapott, melyek eredményeként ezen területeken magasabb számú ellenőrzést folytattak le a felügyelőségek.

A munka- és pihenőidő vonatkozásában a vizsgálat tapasztalatai szerint számos munkáltató esetében a munkaidő-beosztás szabályainak megsértésével lehetett találkozni, illetve előfordult, hogy a munkavállalók munkaideje meghaladta a napi és heti munkaidő megengedett legmagasabb mértékét. Több ízben megállapításra kerülő szabálytalanság volt emellett, hogy a pihenőidő kiadása nem felelt meg a jogszabályban foglaltaknak, mellyel sérült a munkavállalók pihenéshez való joga (napi, illetve heti pihenőidő, valamint a munkaközi szünet be nem tartása). Ezek a szabálytalanságok megfosztják a foglalkoztatottakat a pihenés, regenerálódás lehetőségétől és a akár közvetlen veszélyt is jelenthetnek a munkavégzés során.

Több foglalkoztató esetében bizonyítást nyert, hogy a munka- és pihenőidővel kapcsolatos adatokat hiányosan vagy nem a valóságnak megfelelően vezette (hamis, illetve kettős nyilvántartás). A munkaidő-nyilvántartással összefüggő legjellemzőbb szabálytalanság, hogy a munkáltató nem rögzíti a nyilvántartáson a munkaidő kezdő és befejező időpontját (ez a látszólag csekély szabálytalanság leplezi legtöbbször a napi maximális munkaidő túllépését, illetve a rendkívüli munkavégzést). Ezen szabálytalanság további tipikus megvalósulási formája, hogy a munkaidő-nyilvántartás nincs a munkavégzés helyén, amely több más szabálytalanság megvalósulását leplezheti.

A célellenőrzéssel érintett foglalkoztatók egy részénél a munkaügyi hatóság a feketemunka tárgy körében bejelentés nélküli, illetve több esetben munkaszerződés nélküli foglalkoztatást állapított meg. A bejelentés elmulasztása – a tapasztalatok szerint – leggyakrabban az írásba foglalt munkaszerződéssel történő munkaviszony vonatkozásában jelentkezett, de számos esetben egyszerűsített foglalkoztatási jogviszony kapcsán valósult meg. Az egyszerűsített foglalkoztatás keretében, alkalmi munkavégzés céljából foglalkoztatott munkavállalók esetében

a feketefoglalkoztatás megvalósulási formája jellemzően az, hogy – az ellenőrzés elmaradásában bízva - a foglalkoztató a munkavállaló munkaviszonyát nem jelenti be csak az ellenőrzés alatt, vagy az ellenőrzést követő órákban az illetékes állami elsőfokú adóhatóság felé.

Emellett több esetben előfordult, hogy a munkavállalók hagyományos munkaviszonyban részmunkaidőben történő bejelentése valójában teljes vagy magasabb heti munkaidőben történő munkavégzést leplezett. Ezekon kívül színlelt szerződéssel foglalkoztatott munkavállalók ellenőrzésére is több alkalommal került sor a céllenőrzés során.

Jellemző szabálytalanság volt még – a legalább középfokú végzettséget igénylő munkakörökben – a garantált bérminimumra vonatkozó rendelkezések megszegése, valamint a munkabér és a pótlékok (munkaszüneti napi munkavégzésért, rendkívüli munkavégzésért járó pótlék, műszakpótlék, éjszakai bérpótlék, stb.) megfizetésének elmaradása.

4. Összegzés

A munka- és pihenőidő szabályainak érvényesülése érdekében elrendelt céllenőrzés kedvezőtlen tapasztalatokkal zárult. Továbbra is jelentős volt ugyanis a szabálytalanul foglalkoztató vállalkozások száma és a munkavállalókat érintő jogsértési arány is, melyen belül a céllenőrzés tárgyát képező jogsértések továbbra is jelentős arányt képviselnek.

Kiemelendő emellett az ellenőrzések csekély valószínűségére alapozó kockázatvállaló munkáltatói magatartás, amely igen elterjedt és a céllenőrzés tapasztalatai alapján számottevő mértékű. A jogsértések ezen típusainak következménye a munkavállaló jelentős mértékű „túlfoglalkoztatásának” megvalósulása, amely közvetten a munkaerőpiac bővülését akadályozza. Emellett a jogsértések okán csorbulhat a jogviszonyban álló foglalkoztatottak garanciális jogainak (pihenéshez, szabadsághoz való alapjogok) érvényesülése és az elvégzett (rendkívüli) munkához kapcsolódó anyagi ellenszolgáltatás megfizetésének elmaradásával a munkavállalók nem jutnak hozzá a törvényben biztosított munkabérükhöz.

Az ellenőrzések a várakozásoknak megfelelően (a korábbi évek ellenőrzési tapasztalatai szerint) alátámasztották a célvizsgálat elrendelésének szükségességét, mivel a munka- és pihenőidővel kapcsolatos szabálytalanságok továbbra is – annak versenyt torzító hatásaival együtt - jelen vannak a gazdaságban és a munka világában.

Saját kezdeményezésű akció- vagy célvizsgálatok

Saját kezdeményezésű ellenőrzéssorozatot a munkaügyi felügyelőségek többsége nem épített be a 2013. évi munkatervbe, melynek megfelelően a szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján a felügyelőségek kevesebb mint fele tartott önálló akció- vagy célvizsgálatot.

Több felügyelőség a szakmai irányító szerv által 2013. október 2. és október 18. között kiírt, a munka- és pihenőidő szabályainak érvényesülése tárgyú céllellenőrzéshez kapcsolva (a munkabérrel és a munkabér védelmével kapcsolatos jogsértésekkel összefüggésben (Vas megyében), illetve annak folytatásaként (Tolna megyében 2013. október 21. és november 15. között a munka- és pihenőidő szabályainak ellenőrzése kiemelten a vendéglátás ágazatban) tartott saját hatáskörben elrendelt célvizsgálatot.

Emellett előfordult kiemelt ágazatot érintő akcióellenőrzés (pl.: a személy- és vagyonvédelem területén működő munkáltatóknál a hatályos munkaügyi jogszabályok, a vonatkozó módszertani útmutatók és munkáltatói utasítások figyelembevételével tartott ellenőrzéssorozat Bács-Kiskun megyében), illetve az év különböző szakaszaiban jellemző tevékenységhez kapcsolódó saját hatáskörben elrendelt vizsgálat (pl.: karácsonyfa értékesítő vállalkozásoknál munkát végző munkavállalók foglalkoztatási jogviszonyának bejelentését, illetve az őket foglalkoztató munkáltatók nyilvántartási kötelezettségének teljesítését érintő akcióellenőrzés Veszprém megye területén, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az őszi betakarítási munkálatok kapcsán).

Egyéb – speciálisnak mondható - területen is zajlott saját kezdeményezésű ellenőrzéssorozat a munkaügyi felügyelőségek részéről (pl.: Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a takarékszövetkezetek foglalkoztatási gyakorlatának ellenőrzése).

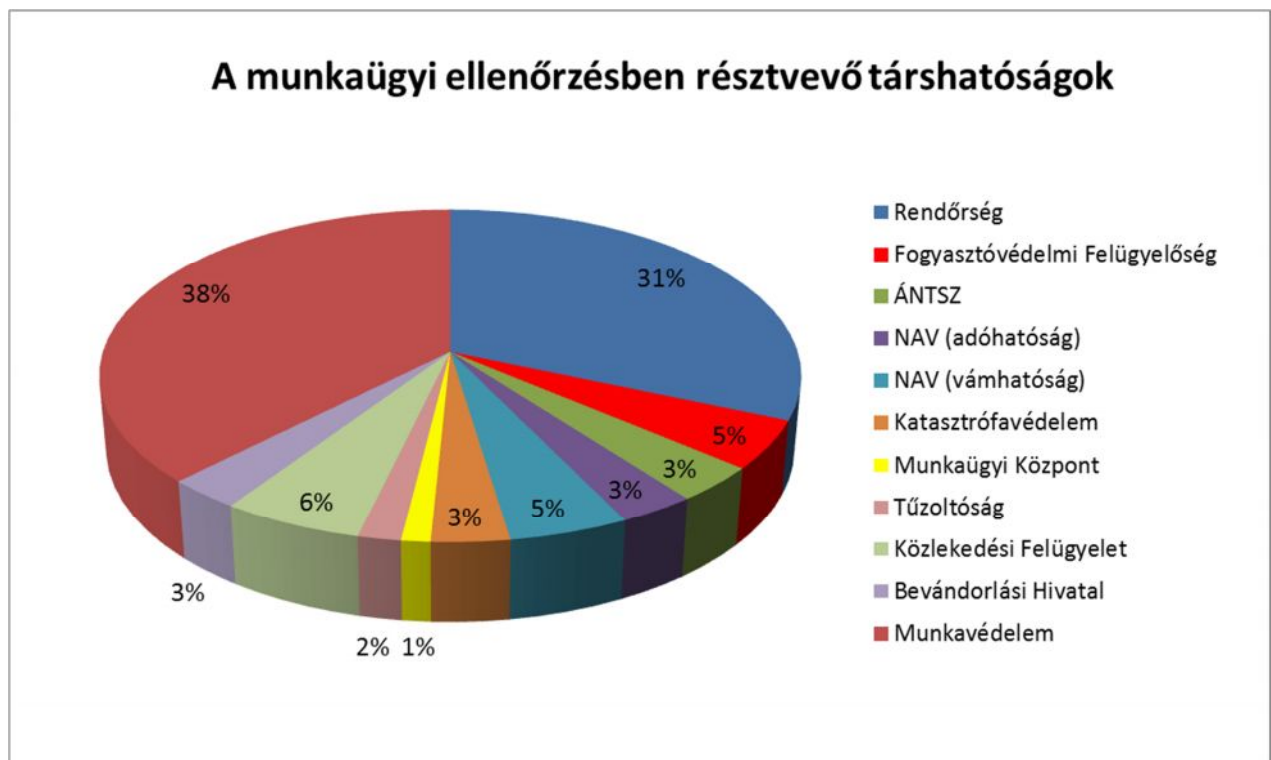
A vizsgálatok elrendelése többnyire a földrajzi terület foglalkoztatási helyzetéből adódott és a különböző kiemelt ágazatokban tevékenykedő munkáltatóknál a korábbi években tapasztalt jogsértések magas száma, illetve a szakmai irányító szerv teljesítmény-célkitűzésében meghatározottak miatt vált indokoltá.

A szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján látható, hogy a saját hatáskörben elrendelt célvizsgálatok javarészt eredményesen zárultak. A munkaügyi felügyelők a vizsgálat alá vont munkáltatók nagy részénél feltártak munkaügyi szabálytalanságokat, mely indokoltá teheti a jövőben is a kiemelt ágazatok és a területi sajátosságoknak megfelelően a munkáltatók fokozott ellenőrzését a foglalkoztatás jogszerűségének biztosítása érdekében.

Társhatósági ellenőrzések

A társhatóságok közreműködésével 2013-ban 3 810 munkaügyi ellenőrzés zajlott, mely összesen közel 2500 ügyet jelent, az ellenőrzések 13 %-át.

A legnagyobb arányban a munkavédelmi hatóság vett részt a közös ellenőrzésekben, melynek a megszervezése nem okozott nehézséget a munkaügyi hatóság részére. A munkavédelmet leszámítva a legtöbb esetben a rendészeti szervek működtek közre. A munkaügyi hatóság a rendőrség segítségével rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kérte, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a foglalkoztató megghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2013. évben a rendőrhatalósággal közösen több mint 1000 ellenőrzést folytattak le a munkaügyi hatóság képviselői; az adó- és vámhatósággal, a fogyasztóvédelmi valamint a népegészségügyi szakigazgatási szervek közreműködésével pedig összesen 593 db vizsgálatot.

Sok esetben a társhatóságok felkérésére történik a közös ellenőrzés, azonban számos alkalommal a felügyelőségek kezdeményezik a társszervek részvételét. A társhatósági ellenőrzésre egyrészt akkor került sor, ha a helyszíni ellenőrzés jellege, irányultsága azt indokolja, illetve ha más hatóságok igénylik a felügyelőség ellenőrzését.

Legtöbb esetben a rendészeti szervek segítségét veszi igénybe a hatóság építőipari ellenőrzéseknél a terület lezárásához, biztosításához, illetve éjszakai szórakozóhelyek ellenőrzéséhez vagy ahol nagyobb létszámú feketén foglalkoztatott munkavállalót valószínűsít,

illetve ha a munkáltató fellépése várhatóan nem lesz „együttműködő”. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal (BÁH) történő együttműködésnek különösen jók a tapasztalatai, elsősorban a harmadik országbeliek tartózkodásának és foglalkoztatásának ellenőrzésében. A nyári időszakban több alkalommal is sor került közös ellenőrzések szervezésére a vízi rendszettel, a folyókon állomásozó vendéglátó- és szórakoztató hajókon dolgozók foglalkoztatási gyakorlata, illetve a vízről megközelíthető munkavégzési helyek (pl. kikötők) vonatkozásában.

Megyéenként eltérő a társhatósági együttműködések intenzitása, mely több okra vezethető vissza. A kormányhivatalok által összefogott „Éves Összevont Ellenőrzési Terv” képezte 2013-ban a munkaügyi felügyelőségek társhatósági együttműködésének alapját, melyek nyomán megyéenként különbözőképpen zajlottak le a társszervekkel közös ellenőrzések. A Kormányhivatal Munkaügyi Központjával jellemzően a közfoglalkoztatásra, a Közlekedési Felügyelőséggel a járművezetőkre, a Népegészségügyi Szakigazgatási Szervvel és a Fogyasztóvédelmi Felügyelőséggel jellemzően a vendéglátásban, illetve a vidámparki, szórakoztatóipari tevékenység keretében foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozó jogszabályi rendelkezések betartását vizsgálta a munkaügyi hatóság. A rendőrséggel, illetve a Polgármesteri Hivatalokkal közös vizsgálatok zajlottak több helyütt a hétvégeken és éjszaka is üzemelő vendéglátóipari üzletek jogszerű működésének ellenőrzése érdekében, melybe esetenként egyéb szervek (fogyasztóvédelem, NAV) is bevonásra kerültek.

A felügyelőségek beszámolóí szerint a társhatósági együttműködések hatékonyan zajlottak, egymás munkáját segítve, kiegészítve jártak el az érintettek. Nehézséget egyedül az ellenőrzések lefolytatásához szükséges időtartamok jelentős eltérése okozott, ami azonban az ellenőrzések eltérő jellegéből adódik.